

ISSN 2227-2844

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

№ 19 (254) ЖОВТЕНЬ

2012

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

№ 19 (254) жовтень 2012

Частина II

Засновано в лютому 1997 року (27)
Свідоцтво про реєстрацію:
серія КВ № 14441-3412ПР,
видане Міністерством юстиції України 14.08.2008 р.

Збірник наукових праць внесено до переліку
наукових фахових видань України
(педагогічні науки)
Постанова президії ВАК України від 14.10.09 №1-05/4

Журнал включено до переліку видань реферативної бази даних
«Україніка наукова» (угода про інформаційну співпрацю
№ 30-05 від 30.03.2005 р.)

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 1 від 31 серпня 2012 року)

Виходить двічі на місяць

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – доктор педагогічних наук, професор Курило В. С.

Заступники головного редактора –

доктор педагогічних наук, професор Савченко С. В.

Випускаючі редактори –

доктор історичних наук, професор Бур'ян М. С.,

доктор медичних наук, професор Виноградов А. О.,

доктор філологічних наук, професор Галич О. А.,

доктор педагогічних наук, професор Горошкіна О. М.,

доктор сільськогосподарських наук, професор Конопля М. І.,

доктор філологічних наук, професор Синельникова Л. М.,

доктор педагогічних наук, професор Харченко С. Я.

Редакційна колегія серії «Педагогічні науки»:

доктор педагогічних наук, професор Ваховський Л. Ц.,

доктор педагогічних наук, професор Гавриш Н. В.,

доктор педагогічних наук, професор Докучаєва В. В.,

доктор педагогічних наук, професор Лобода С. М.,

доктор педагогічних наук, професор Максименко Г. М.,

доктор педагогічних наук, професор Ротерс Т. Т.,

доктор педагогічних наук, професор Штатевська І. О.

доктор педагогічних наук, професор Хриков Є. М.,

доктор педагогічних наук, професор Чернуха Н. М.,

доктор педагогічних наук, професор Чиж О. Н.

Редакційні вимоги

до технічного оформлення статей

Редакція «Вісника» приймає статті обсягом 4 – 5 сторінок через 1 інтервал, повністю підготовлених до друку. Статті подаються надрукованими на папері в одному примірнику з додатком диска. Набір тексту здійснюється у форматі Microsoft Word (*.doc, *.rtf) шрифтом № 12 (Times New Roman) на папері формату А-4; усі поля (верхнє, нижнє, правє й лівє) — 3,8 см ; верхній колонтитул — 1,25 см , нижній — 3,2 см .

У верхньому колонтитулі зазначається: Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № ** (***) , 2012.

Статті у «Віснику» повинні бути розміщені за рубриками.

Інформація про УДК розташовується у верхньому лівому кутку без відступів (шрифт нежирний). Ініціали і прізвище автора вказуються в лівому верхньому кутку (через рядок від УДК) з відступом 1,5 см (відступ першого рядка), шрифт жирний. Назва статті друкується через рядок великими літерами (шрифт жирний).

Зміст статті викладається за планом: постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор; виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується ця стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з цього дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Усі перелічені елементи повинні бути стилістично представлені в тексті, але графічно виділяти їх не треба.

Посилання на цитовані джерела подаються в квадратних дужках після цитати. Перша цифра — номер джерела в списку літератури, який додається до статті, друга — номер сторінки, наприклад: [1, с. 21] або [1, с. 21; 2, с. 13–14]. Бібліографія і при необхідності примітки подаються в кінці статті після слова «Список використаної літератури» або після слів «Список використаної літератури і примітки» (без двокрапки) у порядку цитування й оформляються відповідно до загальноприйнятих бібліографічних вимог. Бібліографічні джерела подаються підряд, без відокремлення абзацем; ім'я автора праці (або перше слово її назви) виділяється жирним шрифтом.

Статті закінчують 3 анотації обсягом 8 рядків українською, російською та англійською мовами із зазначенням прізвища, ім'я та по-батькові автора, назви статті та ключовими словами (3 – 5 термінів).

Стаття повинна супроводжуватися рецензією провідного фахівця (доктора, професора).

На окремому аркуші подається довідка про автора: (прізвище, ім'я, по-батькові; місце роботи, посада, звання, учений ступінь; адреса навчального закладу, кафедри; домашня адреса; номери телефонів (службовий, домашній, мобільний).

ЗМІСТ

СОЦІАЛЬНА ТА ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З РІЗНИМИ КАТЕГОРІЯМИ КЛІЄНТІВ

1. **Архипова С. П.** Освіта як чинник соціального захисту дорослих, які перебувають у складних життєвих ситуаціях.... 6
2. **Данко Д. В.** Теоретичні засади технологізації медико-соціальної роботи..... 20
3. **Епштейн І. С.** Основні аспекти соціальної адаптації дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху..... 25
4. **Костючек М. Ф.** Сутність і зміст соціально-педагогічної реабілітації дітей, постраждалих від торгівлі людьми..... 29
5. **Отрошенко Н. Л.** Формування й розвиток соціальної відповідальності у процесі профорієнтаційної роботи соціального педагога зі старшокласниками..... 39
6. **Сьомкіна І. С.** Інформаційно-аналітичне забезпечення як організаційна складова роботи ЦСССДМ з неблагополучними сім'ями..... 46

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РІЗНИХ ІНСТИТУТАХ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

7. **Бєленька І. В.** Діяльність клубних об'єднань за місцем проживання як специфічна умова дозвілєвої соціалізації підлітків..... 60
8. **Доннік М. С.** Погляд на дефініцію „соціалізація” з точки зору наук про людину..... 67
9. **Заварова Н. В.** Організація діяльності закладів соціальної реабілітації системи освіти України..... 75
10. **Лисенко Ю. О.** Соціально-педагогічні умови просоціального становлення молодіжної субкультури засобами сучасної естрадної музики..... 81
11. **Суханова С. В.** Територіальна громада – середовище соціалізації молоді з обмеженими можливостями..... 92
12. **Тесленко В. В.** Особливості розвитку громадянського суспільства в Україні. Профспілки, молодіжні та нові соціальні рухи..... 98
13. **Шароватова О. П.** Сучасний соціокультурний аспект проблеми безпеки..... 106

ПРОБЛЕМИ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

14. **Алдакімова О. В.** Проблема формування представлень о материнстве у современных женщин России..... 119
15. **Гришак С. М.** Проблеми становлення гендерної освіти в пострадянських суспільствах..... 125
16. **Павлюк Н. В.** Рівень сексуальної вихованості розумово відсталих старшокласників як предмет соціально-педагогічного дослідження..... 132
17. **Шабасєва Н. С.** Концептуальні основи удосконалення гендерної соціалізації студентів коледжу в позанавчальній діяльності..... 138

СИРІТСТВО ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

18. **Бондаренко В. В.** Соціальне виховання дітей, позбавлених батьківського піклування, з 1990 р. до 2011 р..... 144
19. **Волобуєва Н. А.** К вопросу о повышении педагогической компетенции приемных родителей, воспитывающих ребенка-сироту..... 154
20. **Кальченко Л. В.** Соціальне сирітство як суспільне явище: поняття і причини виникнення..... 160
21. **Терновець О. М.** Соціальне сирітство як соціально-педагогічна категорія..... 170
22. **Харченко Л. Г., Тунгусєва С. В.** Сімейні форми виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в діяльності Міжнародної благодійної організації „Благодійний фонд „СОС Дитяче Містечко”..... 180
23. **Шпак В. П.** Особливості соціального розвитку дітей-сиріт в умовах державних закладів опіки..... 186

ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА ДІТЕЙ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

24. **Андрєєв Ю. С.** Теоретичні передумови прояву та попередження агресивної поведінки серед дітей та підлітків..... 196
25. **Золотова Г. Д.** Сутність і зміст ігрової залежності дітей..... 204

26. **Козубовський Р. В.** Підготовка майбутніх соціальних працівників до профілактичної роботи з неповнолітніми, схильними до девіантної поведінки..... 212

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З НЕПОВНОЛІТНІМИ ПРАВОПОРУШНИКАМИ

27. **Дуванська К. О.** Реабілітація неповнолітніх, засуджених до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, у діяльності кримінально-виконавчої інспекції: соціально-педагогічний аспект..... 219
28. **Мотунова Н. В.** Кримінальна міліція у справах дітей як суб'єкт профілактики правопорушень серед неповнолітніх.... 225
29. **Пастух Н. В.** Психолого-педагогічні та соціально-криміналістичні чинники злочинності неповнолітніх..... 234

ПІДГОТОВКА ПЕНІТЕНЦІАРНОГО ПЕРСОНАЛУ ДО СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ ІЗ ЗАСУДЖЕНИМИ

30. **Караман О. Л.** Професійний портрет соціального педагога пенітенціарного закладу для неповнолітніх..... 242
31. **Третяк О. С.** Підвищення кваліфікації як засіб удосконалення фахової підготовки пенітенціарного персоналу до проведення соціальної роботи..... 249
- Відомості про автора..... 260**

несовершеннолетних, осужденных к наказаниям не связанным с лишением свободы, в деятельности уголовно-исполнительной инспекции. Автором описаны основные задачи криминально-исполнительной инспекции в отношении несовершеннолетних-правонарушителей, обосновывается и доказывается необходимость обеспечения криминально-исполнительной инспекции технологией социальной работы с несовершеннолетними.

Ключевые слова: социально-педагогической реабилитации несовершеннолетних, технология социально-педагогической реабилитации, уголовно-исполнительная инспекция, ресоциализация.

Duvanska K. O. Rehabilitation of juveniles sentenced to punishment not related to imprisonment in the penitentiary of inspection: socio-pedagogical aspect

The article reveals the content, features and some problems in the organization of social and educational rehabilitation of juveniles sentenced to punishment not related to imprisonment in the penitentiary of the inspection. The author shows the main task of the penal inspection for juvenile offenders, and have justified the need for criminal executive inspection technology, social and educational work with adolescents.

Key words: social and educational rehabilitation of juveniles convicted, technology social and educational rehabilitation, criminal executive inspection, resocialization.

Стаття надійшла до редакції 15.07.2012 р.

Прийнято до друку 31.08.2012 р.

УДК 37.013.42

Н. В. Мотунова

**КРИМІНАЛЬНА МІЛІЦІЯ У СПРАВАХ ДІТЕЙ
ЯК СУБ'ЄКТ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ
СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ**

Становлення України як правової держави супроводжується багатьма негативними явищами й тенденціями в економічній і соціальній галузях. Як наслідок, виникає соціальна дезадаптація, криза духовності, девальвація моральних цінностей, ослаблення внутрішньосімейних зв'язків, ріст соціального сирітства, що й призводить до різкого загострення криміногенної ситуації серед неповнолітніх. Вивчення причин дезадаптації неповнолітніх і вчинення ними злочинних дій дає змогу стверджувати, що протиправна поведінка є переважно наслідком недоліків сімейного виховання (байдужість батьків до інтересів і

поведінки дітей, невміння чи небажання їх виховувати, незнання дитячої й підліткової психології, учинення батьками чи іншими родичами злочинів у минулому тощо) та дефіцитарності освіти. Це сприяє виходу неповнолітніх на вулицю, зростанню питомої ваги асоціальних груп однолітків, вплив яких більший, ніж вплив батьків і вчителів. Безконтрольність такого спілкування створює потенційно небезпечні ситуації соціального становлення, поглиблює соціальну дезадаптацію дітей та молоді, підвищує ризик вживання неповнолітніми наркотичних речовин, що в поєднанні з вищеназваними причинами обумовлює вчинення правопорушень. Правопорушення, здійснені неповнолітніми, – це небезпечне соціальне явище, оскільки, по-перше, негативно впливають на формування особистості; по-друге, завдають значної шкоди суспільству через утрату трудових ресурсів (лише третина покараних повертаються до повноцінного суспільного життя); по-третє, відіграють значну роль у формуванні рецидивної злочинності (дві третини рецидивістів розпочинають свій злочинний шлях ще неповнолітніми) [7, с. 60]. Кожен 8-9-й злочин в Україні здійснюється неповнолітніми. Близько 11 % серед осіб, які беруть участь у скоєнні злочинів, – неповнолітні. Кількість підлітків, що вчинили злочин вдруге, за останні роки зросла майже на 19 % [5, с. 64].

Одним із напрямів у боротьбі зі злочинністю взагалі та злочинністю неповнолітніх, зокрема, є профілактична діяльність. Систему профілактики правопорушень складають: об'єкти профілактики: її основні рівні, форми та заходи (у наукових дослідженнях таку діяльність розглядають як зміст профілактики [6, с. 471]); суб'єкти, які реалізують зміст профілактики.

Теоретичні і практичні питання профілактики правопорушень були об'єктом дослідження в наукових працях Г. Аванесова, В. Авер'янова, О. Андрєєвої, Д. Бахраха, В. Білоуса, Ю. Битяка, Ю. Блувштейна, С. Віцина, І. Голосніченка, Є. Додіна, А. Жалінського, Д. Калаянова, А. Ключниченка, В. Колпакова, А. Комзюка, А. Коренева, М. Костицького, О. Кузьменко, Г. Миньковського, О. Остапенка, В. Плішкіна, В. Ремньова, Ю. Шемшученка та інших учених, які представляють різні галузі правової науки. Аспектам соціально-педагогічної роботи з делінквентними підлітками присвячені праці І. Зверєвої, Т. Кальченко, В. Оржеховської, Н. Онищенко, О. Пилипенка, Т. Федорченко, М. Фіцули та ін.

Мета статті полягає у розгляді діяльності кримінальної міліції у справах дітей, як суб'єкта профілактики правопорушень серед неповнолітніх.

Суб'єктом будь-якої діяльності є особи (фізичні або юридичні) чи інші утворення здатні на підставі наданої їм компетенції до цілеспрямованої діяльності [8, с. 121], щодо реалізації поставлених завдань. Суб'єкт функціонує в загальних межах такої діяльності та керується її основними принципами. Віднесення особи чи організації до

складу цих суб'єктів означає, як правило, постійну чи тривалу (систематичну) участь у діяльності. Важливою ознакою є відповідальність суб'єкта за вирішення завдань відповідної діяльності.

Суб'єкти профілактичної діяльності можна класифікувати, залежно від їх ступеня спеціалізації щодо виконання профілактичних завдань, від рівнів, видів та форм профілактики, методів профілактичного впливу, території та часових меж діяльності [6, с. 423 – 424].

Система суб'єктів запобігання правопорушень неповнолітніх зазнала сьогодні істотних змін. Раніше профілактикою правопорушень підлітків займалися партійні органи, місцеві Ради народних депутатів і їх виконкоми, створені при останніх комісії у справах неповнолітніх, а також комсомольські та профспілкові організації, інспекції у справах неповнолітніх, спеціально створені профілактичні органи за місцем проживання (наприклад, громадські пункти охорони порядку, товариські суди, вуличні, квартальні, будинкові комітети), ради профілактики навчальних і трудових колективів, громадські формування, правоохоронні органи (суди, прокуратура, міліція), окремі громадяни тощо. І в цілому їх робота, всупереч твердженням деяких дослідників, була досить ефективною, оскільки стримувала підліткову злочинність на більш низькому рівні, ніж той, на якому вона могла б знаходитися.

Поступове згорання діяльності деяких із цих органів призвело, врешті-решт, до розпаду системи запобігання злочинів серед неповнолітніх. Прийняття Верховною Радою України 24 січня 1995 р. Закону „Про органи і служби у справах неповнолітніх і спеціальні установи для неповнолітніх” стало, по суті, першою спробою вирішити на законодавчому рівні питання про те, хто буде займатися соціальним захистом і запобіганням правопорушень серед підлітків в Україні. Серед суб'єктів профілактики Закон назвав, насамперед, служби у справах дітей, кримінальну міліцію у справах дітей, суди, центри медико-соціальної реабілітації неповнолітніх, школи і професійні училища соціальної реабілітації, притулки та приймальники-розподільники для неповнолітніх, виховно-трудові колонії.

У здійсненні соціального захисту і профілактики правопорушень серед дітей беруть участь у межах своєї компетенції інші органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, окремі громадяни [4, с. 4].

Особливу роль у системі профілактики правопорушень серед дітей відіграє кримінальна міліція у справах дітей (КМСД), яка проводить роботу з недопущення правопорушень з боку неповнолітніх, виявляє, попереджує та розкриває злочини, вчинені особами, яким не виповнилося 18-ти років.

Кримінальна міліція у справах дітей діє на підставі Закону України „Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей” від 24 січня 1995 р. [4, с. 35], виступає складовою кримінальної міліції

органів внутрішніх справ і здійснює завдання, покладені на неї на правах самостійного підрозділу в Міністерстві внутрішніх справ України. КМСД була створена 8 липня 1995 р. Постановою Кабінету Міністрів України № 502 „Про створення кримінальної міліції у справах неповнолітніх”. Часткове реформування системи органів внутрішніх справ України позначилося на оперативно-службовій діяльності підрозділів кримінальної міліції у справах дітей. Зміна підпорядкованості служби відповідно до Рішення розширеної наради керівництва МВС України № 4 від 17 січня 2004 р. та передача до блоку громадської безпеки, зумовили необхідність переглянути пріоритетні напрями роботи підрозділів і зосередитися на профілактичній та адміністративно-правозастосовній діяльності. Повернення служби до блоку кримінальної міліції згідно з Рішенням наради МВС України № 17 від 11 квітня 2005 р. було вимогою часу та зумовило необхідність розроблення Інструкції, яка б регламентувала оперативно-службову діяльність КМСД. Тому 26 вересня 2005 р. наказом МВС України № 821дск, було затверджено Тимчасову Інструкцію з організації роботи кримінальної міліції у справах неповнолітніх. Однак згодом, 28 листопада 2008 року наказом МВС № 637 була затверджена Інструкція з організації роботи органів внутрішніх справ щодо протидії дитячій злочинності, відповідно до якої організація профілактики правопорушень серед дітей покладається на Департамент кримінальної міліції у справах дітей МВСУ та підпорядковані йому підрозділи. Кримінальна міліція зобов'язана проводити профілактичну роботу з неповнолітніми для попередження правопорушень у їхньому середовищі. Важливою складовою профілактики кримінальної міліції є робота із виявлення неповнолітніх правопорушників та дорослих осіб, які втягують неповнолітніх у скоєння правопорушень. Характерним у роботі кримінальної міліції є забезпечення профілактичного впливу на криминогенне оточення неповнолітнього. На профілактичний облік КМСД ставляться діти, які звільнені від покарання із застосуванням примусових заходів виховного змісту, звільнені з місць позбавлення волі, засуджені до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, повернулись з місць позбавлення волі, загальноосвітніх навчальних закладів та професійних профтехучилищ соціальної реабілітації, обвинувачені у злочині та не взяті під варту. Працівники виявляють та ставлять на облік дітей, які ухиляються від навчання, систематично займаються жебрацтвом і ведуть аморальний спосіб життя (мають діагноз „наркоманія”, систематично вживають спиртні напої, займаються наданням сексуальних послуг) або здійснили адміністративне (три і більше протягом року) чи кримінальне правопорушення та не підпадають кримінальній відповідальності через недосягнення віку, з якого настає кримінальна відповідальність.

На профілактичний облік КМСД також ставляться дорослі особи, які вчинили злочини відносно дітей або втягують дітей в антигромадську діяльність [4, с. 15].

Профілактична та виховна робота з неповнолітніми та їхніми батьками проводиться у формі виховних та роз'яснювальних бесід, відвідування неповнолітніх і їх сімей за місцем проживання, підлітків – за місцем навчання, батьків – за місцем праці, направлення інформації за місцем навчання підлітка, за місцем праці батьків. Це рання профілактика, яка направлена на виявлення та усунення джерела шкідливих впливів, ціннісну переорієнтацію особистості підлітка, посилення впливу громадськості за місцем проживання та навчання на особу неповнолітнього, вирішення його сімейно-побутових проблем.

Доцільно виокремити такі профілактичні заходи кримінальної міліції у справах дітей:

- проведення профілактичних бесід із неповнолітніми та їхніми батьками за місцем проживання або у приміщенні міліції. Повідомлення батькам про необхідність посилення контролю за дітьми;
- направлення у навчальний заклад повідомлення про необхідність посилення контролю за неповнолітнім, участь у проведенні ради шкільної профілактики, проведення лекцій та бесід у школі;
- оперативно-розшукова діяльність [2, с. 5], підготовка документів до суду для притягнення неповнолітнього до кримінальної або адміністративної відповідальності, у разі відкриття справи – участь у судових засіданнях.

На нашу думку, профілактичні заходи повинні бути своєчасними та повними, тобто охоплювати всі сфери життя неповнолітнього. У процесі профілактичної роботи, вивчення особи неповнолітнього велике значення повинно надаватись стану фізичного та психологічного здоров'я неповнолітнього правопорушника.

Суттєвою умовою успішної профілактики КМСД є правова освіта її працівників, знання законодавчої бази. Незнання чи нерозуміння законодавства у середовищі міліції може призводити до зайвого перевантаження себе та інших державних органів додатковою роботою.

Одна із проблем КМСД – відсутність тісного контакту із службою у справах дітей (далі – СуСД) та адміністрацією навчального закладу. Це ускладнює можливість виявлення потенційних правопорушників.

Працівникам кримінальної міліції потрібно активізувати спільну роботу з правопорушнень, зокрема злочинів, – час, місце, умови, вони аналізують та прогнозують найбільш криміногенні місця, години доби. З огляду на це вносять пропозиції до уточнення дислокації патрульно-постової служби. У роботі КМСД може виникнути проблема несвоєчасного (пізно або швидко) взяття на облік неповнолітніх, які вчинили правопорушення чи злочин. Це явище має низку причин, як об'єктивних, так і суб'єктивних. До об'єктивних належать невчасна поінформованість, недостатня оперативність у надходженні до КМСД відповідних документів, які є підставою взяття на облік. Щоб поставити

неповнолітнього, який вчинив правопорушення чи злочин на облік, потрібно зібрати необхідну кількість документів: копію судового вироку або ухвали, постанову слідчого про пред'явлення обвинувачення, інформацію закладів охорони здоров'я про неповнолітніх, які страждають алкоголізмом чи наркоманією. Трапляється, що документи надходять у КМСД із запізненням – більше місяця. Як наслідок з моменту пред'явлення обвинувачення до складання обвинувального вироку проходить проміжок часу, протягом якого неповнолітній, якого не взяли під варту, може повторно скоїти правопорушення.

Щоб перешкодити несвоєчасному поставленню неповнолітнього на облік, кримінальна міліція зобов'язана налагодити більш тісні контакти із судами, працівниками слідчого апарату та стежити, щоб облікова справа (з якою неповнолітній ознайомлюється засвідчуючи власним підписом) заводилася лише після отримання постанови про пред'явлення обвинувачення, адже після отримання постанови треба вважати неповнолітнього обвинуваченим у скоєнні злочину.

Постійне залучення КМСД до загальних районних, міських, обласних заходів суттєво знижує ефективність роботи кримінальної міліції у справах дітей, позбавляє її можливості виконання безпосереднього обов'язку роботи з неповнолітніми.

Розуміння роботи міліції як роботи з розкриття злочинів приводить до „погоні” за показниками. Складається враження, що розкриття злочинів в Україні є плановим, що, своєю чергою, може ставати причиною фабрикування справ, необ'єктивності під час розслідування. Від працівників КМСД також вимагається за будь-яких умов давати високі показники з розкриття злочинів. У результаті чути нарікання на те, що розкриття злочинів займає ліву частку робочого часу, а на здійснення профілактичної роботи, фактично, немає можливості.

Неукомплектованість штату (через недобір або плінність кадрів) також знижує ефективність роботи кримінальної міліції.

Деякі науковці, як засіб для покращення індивідуальної роботи, пропонують удосконалити плани роботи з неповнолітніми, які стоять на обліку таким чином [3, с. 20]:

- своєчасно, у термін, що не перевищує 10 днів з моменту заведення облікової справи, складати план роботи з неповнолітнім, якого поставили на облік;
- складати план роботи з неповнолітнім не рідше, ніж один раз в півроку;
- обов'язково передбачати у планах роботи проведення профілактичних заходів;
- дотримуватися збалансованості планування у проведенні профілактичних та оперативно-розшукових заходів.

Профілактичну роботу КМСД умовно розділимо на три етапи.

Перший – дослідження особи підоблікового неповнолітнього, складання характеристики на неповнолітнього, вивчення його сім'ї,

оточення (близьке і далеке), поведінки серед однолітків та у закладах освіти. Все це потрібно зафіксувати на папері, або електронному носії.

Другий етап – виявлення умов і причин, що сприяли скоєнню правопорушення чи злочину.

Третій етап – усунення умов та причин, які сприяли правопорушенню. На третьому етапі важливою може стати запропонована авторами [9, с. 42] система удосконалення планування роботи. На нашу думку, неукомплектованість кримінальної міліції штатами, практична діяльність, яка скерована здебільшого на розкриття злочинів, систематичне залучення до загальних заходів, які проводяться в адміністративно-територіальних центрах, можуть стати перешкодою втілення запропонованої вище пропозиції з удосконалення планування та виконання основних завдань кримінальної міліції у справах дітей. В іншому випадку плани складатимуться формально, їх не будуть виконувати. Саме тому нами порушено питання про роботу кримінальної міліції у справах дітей лише у сфері, яка пов'язана з неповнолітніми особами та залучення в її штат соціального педагога, психолога, адже на згаданих вище трьох етапах без їхньої допомоги неможливо обійтись.

У профілактиці правопорушень серед дітей беруть участь всі структурні підрозділи органів внутрішніх справ України відповідно до своєї компетенції, керуючись чинним законодавством України [1, с. 15]. Це зокрема підрозділи карного розшуку, боротьби з незаконним обігом наркотиків, державної служби боротьби з економічною злочинністю, боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, дільничних інспекторів міліції, наряди патрульної служби, державної автомобільної інспекції, у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб, кінологічної служби, слідства та дізнання, експертної служби, державної служби охорони, зв'язків з громадськістю, чергових частин, а також навчальні та науково-дослідні установи МВС.

Підсумовуючи вищезазначене хотілося б підкреслити, що потенціал для впровадження низки заходів, запропонованих у статті існує. Необхідні цілеспрямовані заходи щодо залучення найбільш активних представників громадськості до співробітництва з кримінальною міліцією у справах дітей у сфері попередження правопорушень серед неповнолітніх і забезпеченні їх безпеки. Тим більше, що досвід подібної роботи існує й ефективно діє. На нашу думку, назріла необхідність у створенні єдиної державної стратегічної концепції щодо попередження правопорушень серед неповнолітніх шляхом взаємодії міліції, інших державних органів й представників громадськості, що включила б у себе:

- розробку програм співробітництва всіх державних і недержавних організацій (органів міліції, органів місцевого самоврядування, навчальних і спортивних закладів, засобів масової інформації, громадських організацій за напрямами роботи з дітьми та ін.);

- переорієнтування в діяльності правоохоронних органів на соціальні методи роботи в галузі профілактики правопорушень, активне включення в цю діяльність громадськості шляхом використання різних форм взаємодії міліції й населення, з обов'язкових урахуванням громадської думки як головного критерію роботи;

- проведення широкої агітаційної роботи серед населення та, насамперед, серед молоді, яка б формувала в громадян настанову на надання допомоги міліції;

- постійне навчання співробітників органів внутрішніх справ передовим і ефективним формам і методам залучення населення до співробітництва в сфері охорони правопорядку й забезпечення безпеки громадян;

- на базі вищих навчальних закладів МВС України організувати курси навчання громадян, які виявили бажання сприяти міліції в сфері попередження правопорушень;

- проведення круглих столів, семінарів, конференцій із залученням широкого кола учасників для вирішення зазначених проблем, обмін думками, підведення підсумків роботи, вивчення й впровадження позитивного досвіду інших країн тощо;

- відродження діяльності спеціалізованих громадських формувань по охороні громадського порядку.

Урахування цих пропозицій, на нашу думку, сприятиме вдосконаленню профілактичної діяльності кримінальної міліції у справах дітей, може стати запорукою додержання норм права у суспільстві, суттєво послабить напруженість у відносинах між міліцією та громадянами. Від злагодженої роботи цих органів, взаємодії їх між собою і залежатиме ефективність та рівень профілактики правопорушень неповнолітніх у державі.

Перспективами подальшої роботи у цьому напрямку залишається детальніше дослідження інших суб'єктів профілактичної діяльності серед неповнолітніх.

Список використаної літератури

- 1. Про створення** кримінальної міліції у справах неповнолітніх: Постанова КМУ від 08.07.1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [<http://zakon.rada.gov.ua>]
- 2. Про оперативно-розшукову діяльність** [Електронний ресурс] : Закон України № 2135-ХІІ від 18.02.1992 р. – Режим доступу : http://www.dcaf.ch/_docs/legal_foundations/116.%20Chapter_102.pdf.
- 3. Про попередження** насильства у сім'ї [Електронний ресурс] : Закон України № 2789-ІІІ від 15.11.2001 р. – Режим доступу : www.portal.rada.gov.ua
- 4. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей:** Закон України від 24.01.1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 6. – Ст. 35.
- 5. Заросинський Ю.** Причини і умови злочинності неповнолітніх

потребують теоретичного і практичного розроблення / Ю. Заросинський, О. Заросинська // Право України. – 2004. – № 3. – С. 64 – 68.

6. Аванесов Г. А. Криминология и социальная профилактика. / Г. А. Аванесов. – М. : Академия МВД СССР, 1980. – 528 с.

7. Оржеховська В. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх : навч.-метод., посібник. / В. Оржеховська – К. : ВіАН, 1996. – 351 с.

8. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад і голов. ред. В.Т. Бусел. – К. – Ірпінь : ВТФ „Перун”, 2002. – 1440 с.

9. Запорожець О. Д. Профілактична діяльність кримінальної міліції у справах неповнолітніх : метод. реком. / О. Запорожець, В. Овчаренко, О. Бакаєв та ін. – К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2002. – 44 с.

Мотунова Н. В. Кримінальна міліція у справах дітей як суб'єкт профілактики правопорушень серед неповнолітніх

Актуальність матеріалу, викладеного у статті, обумовлена зростанням правопорушень серед дітей і молоді. Одним із напрямів у боротьбі зі злочинністю взагалі та злочинністю неповнолітніх, зокрема, є профілактична діяльність. У статті розглянуто основні напрямки діяльності кримінальної міліції у справах дітей як суб'єкта профілактики правопорушень серед неповнолітніх. Розкрито сутність і зміст понять „правопорушення”, „суб'єкт”, „суб'єкти профілактики”. Також розглянуто основні суб'єкти профілактичної роботи та висвітлено сучасний стан профілактичної роботи в кримінальній міліції у справах дітей.

Ключові слова: правопорушення, профілактика, суб'єкт профілактики, кримінальна міліція у справах дітей.

Мотунова Н. В. Криминальная милиция по делам детей как субъект профилактики правонарушений среди несовершеннолетних

Актуальность материала, изложенного в статье, обусловленная ростом правонарушений среди детей и молодежи. Одним из направлений в борьбе с преступностью вообще и преступностью несовершеннолетних, в частности, является профилактическая деятельность. В статье рассмотрены основные направления деятельности криминальной милиции по делам детей, как субъекта профилактики правонарушений среди несовершеннолетних. Раскрыто сущность и содержание понятий „правонарушение”, „субъект”, „субъекты профилактики”. Также рассмотрено основные субъекты профилактической работы и отражено современное состояние профилактической работы в криминальной милиции по делам детей.

Ключевые слова: правонарушения, профилактика, субъект профилактики, криминальная милиция по делам детей.

Motunova N. V. Criminal police about kid's affairs as a subject of criminal offence among teenagers

The topicality of the assured material is based on extension of delinquency among children and youngsters. However, preventive measures assist in the struggle against breaking the law by adults and kids. The main lines of criminal police activity which are aimed to defeat delinquency are reviewed in this scientific effort. The essence and meaning of the following „notions”, „transgression”, „subject”, „the subject of preventive measures” are revealed in the article, too. The main subjects of preventive measures and the modern condition of preventive activity of criminal police are displayed as well.

Key words: offences, preventive, a subject of preventives, criminal police in children's affairs.

Стаття надійшла до редакції 21.07.2012 р.

Прийнято до друку 31.08.2012 р.

УДК 37.013.42

Н. В. Пастух

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-КРИМІНОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

В умовах глобалізаційних змін сучасна суспільна свідомість стикається з рядом морально-етичних проблем, які призводять до деморалізації особистості. Вищезазначені фактори стосуються передовсім підростаючого покоління: через несформовану психіку, світогляд, моральні принципи на підлітків впливають негативні зовнішні чинники. Усе це призводить до зростання злочинності серед неповнолітніх. Щоб змінити кримінологічну ситуацію в Україні й покращити правову соціалізацію підлітків необхідно ретельно дослідити психолого-педагогічні та соціально-кримінологічні чинники, які породжують злочинність серед неповнолітніх; визначити технології соціально-педагогічної роботи з дітьми-правопорушниками, які б попереджували негативні явища в підлітковому середовищі. Останнім часом причини злочинності серед неповнолітніх; соціальна, педагогічна й психологічна робота з неповнолітніми правопорушниками стали предметом дослідження низки наукових праць, зокрема С. Горенка, І. Зверевої, О. Караман, І. Ковальової, В. Лютого, С. Харченка та ін.

Метою даної статті стало дослідження психолого-педагогічних та соціально-кримінологічних чинників злочинної поведінки неповнолітніх, серед яких провідними є недоліки сімейного виховання, негативний вплив шкільного та мікросередовища, соціально-економічні проблеми,